

UZASADNIENIE

Powód K. S. (1) pozwem z dnia 30 maja 2016 r. (data nadania – k. 25) wniósł o zasądzenie od S. Ż.T. U.Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwoty 4.555 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu.

Uzasadniając żądanie pozwu, powód wskazał na następujące okoliczności.

W dniu 20 grudnia 2007 r. powód zawarł z pozwaną umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną M. (...) potwierdzoną polisą o numerze (...). Zgodnie z zawartą umową powód był zobowiązany m.in. do opłacania składek, zaś pozwana do udzielania powodowi ochrony ubezpieczeniowej oraz do alokacji uiszczonych przez powoda składek. W dniu 14 marca 2016 r. umowa została rozwiązana. Wartość polisy powoda (wartość rachunku) na dzień 14 marca 2016 r. (dzień rozwiązania umowy) wyniosła 8.912,16 zł. W związku z rozwiązaniem umowy pozwana wypłaciła na rzecz powoda świadczenie wykupu w wysokości 4.357,16 zł, zatrzymując kwotę 4.555 zł ze środków zgromadzonych na rachunku polisowym powoda (51,11% rachunku polisy), opierając się na postanowieniach Ogólnych Warunków Ubezpieczenia (OWU), w szczególności na § 24 ust. 5 OWU w zw. z ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU. Postanowienia te stanowiły, wedle powoda, niedozwolone klauzule umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Zdaniem powoda, zapis w OWU, według którego ubezpieczyciel w przypadku przedterminowego rozwiązania umowy zatrzymywał aż taką część ze środków zgromadzonych na rachunku klienta, stanowił niedozwoloną klauzulę umowną, gdyż powodował ograniczenie ochrony praw konsumenta i rażąco naruszał jego interesy. W ocenie powoda zapis ten nie obowiązywał w stosunku do niego, a suma pieniężna w dochodzonej pozwem wysokości, która została zatrzymana przez pozwaną, uzyskana została przez nią bez podstawy prawnej. W takiej sytuacji, według powoda, pozwana jest zobowiązana zwrócić mu nienależnie zatrzymane środki. Powód powołał się przy tym na art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Powód wezwał pozwaną do zapłaty kwoty objętej żądaniem pozwu, lecz pozwana nie dokonała zapłaty w wyznaczonym terminie. (pozew - k. 2-9)

W dniu 30 czerwca 2016 r. tut. Sąd wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym. (nakaz zapłaty – k. 27)

P. Ż. Spółka Akcyjna V. G. z siedzibą w W., działająca poprzednio pod firmą S. U. Spółka Akcyjna (zmianę firmy ujawniono w rejestrze przedsiębiorców w dniu 21 października 2016 r.), złożyła sprzeciw od nakazu zapłaty, zaskarżając ten nakaz w całości. Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów procesu.

Pozwana zakwestionowała powództwo co do zasady, jak i co do wysokości. Podniosła, że powód zawarł umowę w sposób świadomy, miał wiedzę co do jej charakteru i okresu trwania, w szczególności wiedział, iż zawiera umowę na taki okres itd. Powodowi niezwłocznie po zawarciu umowy doręczono polisę, przysługiwał mu również 30-dniowy okres na odstąpienie od umowy, z czego powód nie skorzystał. W ocenie pozwanej dołożyła ona wszelkich starań, aby treść umowy i dokumentów przekazywanych powodowi była jasna i zrozumiała, a także nie budziła wątpliwości konsumentów ani organów nadzoru. Pozwana podkreśliła, że nie może ponosić konsekwencji nieprzeczytania bądź niezrozumienia przez powoda postanowień umowy.

Zdaniem pozwanej, kwestionowane przez powoda postanowienie OWU nie może stanowić postanowienia niedozwolonego w rozumieniu art. 385¹ k.c. z uwagi na fakt, że dotyczy świadczenia głównego pozwanego i jest sformułowane w sposób jednoznaczny, co więcej, postanowienie to nie narusza interesów powoda jako konsumenta, tym bardziej nie narusza ich w sposób rażący, a poza tym postanowienie to jest zgodne z dobrymi obyczajami. OWU w ocenie pozwanej nie zawierają w swej treści żadnej klauzuli wpisanej do rejestru klauzul niedozwolonych oraz spełniają wymogi ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Pozwana podniosła, że w związku z objęciem powoda ochroną ubezpieczeniową wynikłą z umowy objętej pozwem poniosła wymierne koszty, które pozostają w powiązaniu z wypłatą powodowi kwotą świadczenia wykupu. Pozwana zaznaczyła, że nie jest wzbogacona, gdyż uregulowała

pro wizję na rzecz agenta. Wedle pozwanej powód zmierza do wykorzystania swojego prawa podmiotowego przez wykorzystanie uprawnień konsumenckich przy spełnieniu przez drugą stronę długoterminowej umowy wszystkich wymaganych prawem wymogów. (sprzeciw - k. 29-64)

Strony w toku procesu podtrzymały swoje stanowiska. (pismo powoda – k. 113-122, protokół rozprawy – k. 131-132)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 6 grudnia 2007 r. powód (jako ubezpieczony i ubezpieczający) wypełnił wniosek o zawarcie z pozwaną umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną (...). We wniosku podał jako uposażonych K. S. (2) i W. S.. Oświadczył, że urodził się w (...) r., a w miejsce przeznaczone na podanie wykonywanego zawodu wpisał, że jest sprzedawcą. W warunkach zawarcia umowy wskazał, że okres ubezpieczenia ma wynosić 30 lat, wysokość składki regularnej to kwota 2.400 zł, płatna rocznie. We wniosku powód oświadczył, że otrzymał i zapoznał się m.in. z treścią Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) o indeksie (...) (dalej jako: „OWU”), z treścią Regulaminu Ubezpieczeniowych Funduszy Kapitałowych o indeksie (...) - (...) oraz z Wykazem Ubezpieczeniowych Funduszy Kapitałowych i Portfeli Modelowych oferowanych przez pozwaną o indeksie (...). Na wniosku podpisał się P. C. jako osoba wykonująca czynności agencyjne w imieniu agenta N. Sp. z o.o.; wpłynął on do pozwanej w dniu 18 grudnia 2007 r. Przed zawarciem umowy powód nie rozmawiał z P. C. na temat tej umowy. Do tego produktu zachęcała go inna osoba, przy której powód podpisał wniosek o zawarcie umowy. Powód nabył ten produkt z zamiarem odkładania środków dla swojego syna. (dowód: wniosek z potwierdzeniem uiszczenia pierwszej składki - k. 80-83, zeznania powoda – k. 131v-132 w zw. z k. 132)

W następstwie złożenia wniosku doszło do zawarcia przez powoda z pozwaną w dniu 20 grudnia 2007 r. umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną (...), w związku z czym tego dnia wystawiona została polisa nr (...). Początek okresu ubezpieczenia określono w niej na dzień 20 grudnia 2007 r., a koniec – na dzień 19 grudnia 2037 r. Jako świadczenie ubezpieczeniowe z tytułu dożycia przez ubezpieczonego daty dożycia wskazano wartość rachunku, a jako świadczenie ubezpieczeniowe z tytułu śmierci wskazano wyższą z kwot – kwotę równą wartości rachunku powiększoną o kwotę równą 10% wartości tzw. części bazowej rachunku albo kwotę równą sumie wpłaconych składek regularnych i składek dodatkowych zmniejszoną o wartość środków odpisanych z rachunku jednostek funduszy w związku z częściowymi wypłatami świadczenia wykupu. W polisie wskazano, że świadczenie wykupu to kwota nie wyższa niż kwota odpowiadająca wartości części wolnej rachunku powiększona o określony procent wartości części bazowej rachunku, zgodnie z odpowiednią tabelą wskazaną w załączniku nr 1 do OWU. W umowie określono składkę regularną na poziomie 2.400 zł, opłacaną rocznie. Jako uposażonych wymieniono osoby wskazane we wniosku o zawarcie umowy. W polisie zaznaczono, że stanowi ona integralną część umowy. Dodano, że prawa i obowiązki wynikające z umowy zostały określone w OWU o indeksie (...), Regulaminie Ubezpieczeniowych Funduszy Kapitałowych o indeksie (...) - (...). W związku z zawarciem przedmiotowej umowy pozwana przekazywała agentowi prowizję z tytułu tej umowy. (dowód: polisa – k. 14, zestawienia prowizji, wyciągi i faktury – k. 91-100; okoliczności bezsporne)

W § 2 pkt 24 OWU wskazano, że świadczenie wykupu to kwota świadczenia z umowy wypłacana przez ubezpieczyciela w przypadkach określonych w OWU, z przyczyn innych niż dożycie przez ubezpieczonego daty dożycia, śmierć ubezpieczonego lub odstąpienie przez ubezpieczającego od umowy. W § 3 OWU podano, że przedmiotem umowy jest życie ubezpieczonego oraz inwestowanie środków pochodzących ze składek wpłaconych z tytułu umowy w ramach ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych. W § 4 OWU zapisano, że zakres ubezpieczenia obejmuje następujące zdarzenia ubezpieczeniowe: dożycie przez ubezpieczonego daty dożycia oraz śmierć ubezpieczonego w okresie ubezpieczenia. Wedle § 5 ust. 3 OWU w przypadku zajścia zdarzeń określonych w OWU ubezpieczyciel wypłacał ubezpieczającemu świadczenie wykupu w wysokości nie wyższej niż kwota odpowiadająca wartości części wolnej rachunku powiększona o określony procent wartości części bazowej rachunku, wskazany w ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU.

Zgodnie z § 11 ust. 1 OWU umowa ubezpieczenia ulegała rozwiązaniu m.in. w sytuacji:

- jej rozwiązania przez ubezpieczającego – z dniem doręczenia do siedziby ubezpieczyciela pisemnego oświadczenia ubezpieczającego o rozwiązaniu (pkt 2),
- niezapłacenia przez ubezpieczającego składki regularnej – z upływem ostatniego dnia 45-dniowego okresu, za który składka była należna (pkt 3),
- wypłaty świadczenia wykupu – z dniem złożenia wniosku o wypłatę świadczenia wykupu (pkt 6).

Zgodnie z § 24 ust. 5 OWU wysokość świadczenia wykupu na dany dzień była równa wartości tzw. części wolnej rachunku oraz określonego procentu tzw. części bazowej rachunku, wskazanego w tabeli w ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU, właściwej dla wysokości składki regularnej w skali roku aktualnej na dzień zawarcia umowy. Wyliczenie wysokości określonego procentu wartości bazowej rachunku przedstawiono w § 24 ust. 6 OWU.

Tabela a z ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU określała procent tzw. części bazowej rachunku wypłacany ubezpieczającemu w przypadku odpisania jednostek funduszy z części bazowej rachunku w związku z całkowitą lub częściową wypłatą świadczenia wykupu, w przypadku 30-letniego okresu ubezpieczenia, dla składki rocznej w wysokości 2.400 zł, na: 0% - gdy wypłata miała nastąpić w 1. i 2. roku trwania umowy, 48,89% - gdy wypłata miała nastąpić w 9. roku trwania umowy.

W § 25 OWU podano, że z tytułu zawarcia i wykonywania umowy ubezpieczyciel pobiera określone w tym postanowieniu opłaty, to jest opłatę wstępną, za udzielanie tymczasowej ochrony ubezpieczeniowej, za ryzyko, administracyjną, za zarządzanie aktywami rachunku jednostek funduszy, za zarządzanie aktywami portfeli modelowych, za konwersję, inne opłaty z tytułu dodatkowych usług oferowanych przez ubezpieczyciela związanych z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi.

(dowód: OWU – k. 15-17)

Umowa stwierdzona polisą nr (...) została rozwiązana z dniem 14 marca 2016 r. wskutek złożenia przez powoda wniosku o całkowitą wypłatę świadczenia wykupu. Na dzień rozwiązania umowy wartość wpłaconych przez powoda składek regularnych wyniosła 13.261,52 zł, a wartość środków zgromadzonych na rachunku polisowym powoda (tzw. wartość części bazowej rachunku) wyniosła 8.912,16 zł. W czasie obowiązywania polisy nie dokonywano częściowych wypłat. W związku z rozwiązaniem umowy pozwana dokonała wypłaty świadczenia wykupu w wysokości 4.357,16 zł, zatrzymując kwotę 4.555 zł. (dowód: pismo pozwanej - k. 19, rozliczenie polisy - k. 18)

Pismem z dnia 8 kwietnia 2016 r. powód zwrócił się do pozwanej z wezwaniem do zapłaty kwoty 4.555 zł w terminie 7 dni od otrzymania wezwania. Powód wyjaśnił, że kwoty tej żąda tytułem zwrotu bezprawnie pobranej sumy w związku z rozwiązaniem umowy stwierdzonej polisą nr (...). Wezwanie zostało doręczone pozwanej w dniu 13 kwietnia 2016 r. (dowód: wezwanie z potwierdzeniem odbioru – k. 20-21)

W dniu 21 października 2016 r. w rejestrze przedsiębiorców, który prowadzi Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, ujawniono zmianę firmy pozwanej (spółki wpisanej do rejestru przedsiębiorców pod numerem KRS (...)) ze „S. U. Spółka Akcyjna” na „V. n. Ż. Spółka Akcyjna V. G.”. (dowód: odpis pełny z rejestru przedsiębiorców – k. 69-79; okoliczność bezsporna)

Stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wymienionych wyżej dokumentów i wydruków, zeznań powoda oraz w oparciu o okoliczności między stronami bezsporne. Sąd dał wiarę zeznaniom powoda, oceniając je jako rzeczowe, logiczne i konsekwentne. Powód przyznał, że otrzymał OWU przed zawarciem umowy.

Sąd oddalił wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka P. C.. Po informacyjnym wysłuchaniu powoda nie było sporne, że wniosek o zawarcie umowy przyjął w imieniu agenta faktycznie nie P. C., a inna osoba. Nie było sporne między stronami, że P. C. nie brał udziału w spotkaniach czy rozmowach z powodem w procesie

zawierania umowy. Po informacyjnym wysłuchaniu powoda okoliczności, na jakie miałyby zeznawać ten świadek, nie miały istotnego znaczenia w sprawie. Sąd przyjął, że powód otrzymał OWU przed zawarciem umowy. Nie była to okoliczność sporna między stronami. Z uwagi na fakt, że P. C. nie brał udziału w spotkaniach z powodem, nie rozmawiał z nim (co nie było sporne), stąd nie mógł on mieć wiedzy na temat okoliczności zawarcia umowy z powodem (na temat spotkań z powodem, przekazywanych mu informacji itd.).

Istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy nie miały opinie prawne i wydruki publikacji (k. 84-90, k. 101-104).

Sąd oddalił wniosek pozwanej o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego aktuarusza, gdyż nie miał on istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy (art. 227 k.p.c.).

Sąd zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie okolicznością bezsporną między stronami był fakt zawarcia i rozwiązania umowy ubezpieczenia na życie potwierdzonej polisą nr (...), jak również fakt wypłaty świadczenia wykupu w wysokości 4.357,16 zł. Istota sporu sprowadzała się natomiast do zatrzymania przez pozwaną pozostałej części środków zgromadzonych na rachunku polisowym powoda na dzień rozwiązania umowy (kwoty 4.555 zł).

Na wstępie należy wskazać, że analizowana w niniejszej sprawie umowa jest umową mieszaną, z elementami klasycznego modelu umowy ubezpieczenia na życie i postanowieniami charakterystycznymi dla umów, których celem jest inwestowanie kapitału. Nie ulega wątpliwości, że dominuje w niej aspekt kapitałowy polegający na alokowaniu składek wpłacanych przez ubezpieczonego na ubezpieczeniowe fundusze. Celem umowy było więc istnienie długotrwałego i stabilnego stosunku prawnego łączącego strony w celu zgromadzenia jak najwyższego kapitału i wygenerowanie możliwie najlepszego wyniku ekonomicznego, co zapewniało również wymierne korzyści ubezpieczycielowi, który w związku z tym pozostawał zainteresowany jak najdłuższym uiszczaniem przez ubezpieczonego składek w celu ich dalszego inwestowania.

Integralną część wskazanej umowy stanowiły Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) (OWU) - wzorzec umowy ustalony przez ubezpieczyciela, który w świetle brzmienia art. 384 § 1 k.c. winien być doręczony powodowi przed zawarciem umowy, by go wiązał. W niniejszej sprawie Sąd ustalił, że powód otrzymał przed zawarciem umowy. Otrzymanie OWU przed zawarciem umowy potwierdził on własnoręcznym podpisem pod wnioskiem o zawarcie umowy.

W ocenie Sądu przedłożone przez strony dokumenty są wystarczające do oceny incydentalnej wzorców umownych łączących strony, mając na względzie podstawę prawną i faktyczną powództwa, a także treść art. 385² k.c. W szczególności nie było konieczne przedłożenie przez powoda treści Regulaminu Ubezpieczeniowych Funduszy Kapitałowych i Wykazu Ubezpieczeniowych Funduszy Kapitałowych i Portfeli Modelowych. Dokumenty te dotyczyły zagadnień związanych z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi. Na treść tych dokumentów nie powoływały się zresztą strony w swych pismach.

W dalszej kolejności można zatem było dokonać wykładni powyższych postanowień OWU pod kątem art. 385¹ § 1 k.c. stanowiącego, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które nie zostały z nim indywidualnie uzgodnione, nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to jedynie postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Ustalenie, że poszczególne postanowienia OWU są postanowieniami niedozwolonymi, ma znaczenie ze względu na skutki prawne, jakie rodzi uznanie postanowienia umowy za abuzywne. Wówczas, zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c., zamieszczona w umowie klauzula abuzywna, nie wiąże konsumenta, a strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Z przytoczonego art. 385¹ § 1 k.c. wynika, że możliwość uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z umowy zależy od spełnienia następujących przesłanek: postanowienie nie zostało uzgodnione

indywidualnie, kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, naruszając interesy konsumenta, nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia. Powyższe przesłanki muszą zostać spełnione łącznie. Zgodnie zaś z brzmieniem art. 385¹ § 3 k.c. niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

W okolicznościach niniejszej sprawy bezspornym było, że przedmiotowa umowa ubezpieczenia została zawarta przez przedsiębiorcę (pozwaną) z konsumentem (powodem) oraz że kwestionowane postanowienia nie zostały z powodem uzgodnione indywidualnie. Zostały one bowiem zawarte we wzorcu umownym, jakim były Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczającym Funduszem Kapitałowymi ze Składką Regularną M. (...). W konsekwencji, ponieważ postanowienia umowne będące przedmiotem analizy na gruncie rozpoznawanej sprawy stanowią postanowienia wzorca umownego, to obejmuje je domniemanie, iż nie zostały uzgodnione indywidualnie, którego to domniemania pozwana nie wzruszyła.

W zaistniałej sytuacji należało rozważyć, czy określone w powołanych postanowieniach świadczenie wykupu stanowi główne świadczenie stron.

W ocenie Sądu w omawianym przypadku nie budzi wątpliwości, że świadczenie wykupu nie jest świadczeniem głównym. Wprawdzie ustawodawca nie określił, co należy rozumieć przez sformułowanie główne świadczenia stron, ale należy przyjąć, że są to takie elementy konstrukcyjne umowy, bez których uzgodnienia nie doszłoby do jej zawarcia. Innymi słowy chodzi o klauzule regulujące świadczenia typowe dla danego stosunku prawnego, stanowiące te jego elementy, które konstytuują istotę danego porozumienia. Sąd orzekający w pełni zgadza się z argumentacją zawartą w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2007 roku, że brzmienie art. 385¹ k.c. nie pozwala na szeroką interpretację formuły postanowień określających główne świadczenia stron i z tego powodu postuluje się, aby sformułowanie to rozumieć wąsko i wszelkie wątpliwości należy rozstrzygać na rzecz objęcia klauzuli kontrolą merytoryczną (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008/7-8/87).

Analizowana w niniejszej sprawie umowa jest umową mieszaną z elementami klasycznego modelu umowy ubezpieczenia na życie i postanowieniami charakterystycznymi dla umów, których celem jest inwestowanie kapitału. Niezależnie od tego, który komponent umowy uznać za przeważający, stwierdzić należy, że wypłata świadczenia wykupu w razie zakończenia stosunku prawnego nie stanowi elementu, bez którego stosunek ten nie mógłby zaistnieć, bez względu na systematykę OWU. Na tle przedstawionego do oceny stosunku prawnego takimi postanowieniami są: ze strony pozwanej - świadczenie ochrony ubezpieczeniowej i spełnienie świadczenia w określonej wysokości w razie zajścia określonego w umowie zdarzenia zgodnie z § 4 OWU oraz inwestowanie zgromadzonych środków w jednostki uczestnictwa ubezpieczeniowych funduszy inwestycyjnych, a także - ze strony powoda - zapłata składki w wysokości 2.400 zł rocznie.

Świadczenie wykupu ma charakter świadczenia ubocznego. Jego celem, w zamyśle, jest zabezpieczenie interesów ubezpieczyciela, gdyby doszło do przedwczesnego, z jego punktu widzenia, zakończenia stosunku prawnego. Świadczenie takie, przewidziane na wypadek rozwiązania umowy w określonym czasie, nie może zatem zostać uznane za główny przedmiot stosunku umownego stron.

Przyjęcie, że w niniejszej sprawie świadczenie wykupu stanowiłoby główne świadczenie stron, oznaczałoby, że celem umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym byłoby to, aby konsument mógł ją rozwiązać przed terminem i skorzystać z wypłaty świadczenia wykupu. Takie podejście jest irracjonalne, gdyż konsument w momencie zawierania umowy na czas określony, umowy długoterminowej, nie ma na celu jej wcześniejszego rozwiązania. Taki zamiar pojawia się dopiero w późniejszym etapie wykonania umowy, np. w momencie, w którym zgromadzony kapitał nie przynosi zysku, a bieżące opłaty pobierane przez ubezpieczyciela powodują dodatkowe straty.

Mając zatem na uwadze powyższe, kwestionowane postanowienia podlegały kontroli pod kątem ich abuzywności.

Na marginesie należy dodać, że nawet jeśliby przyjąć, że świadczenie wykupu stanowi główne świadczenie stron, to postanowienie umowne je kształtujące musiałyby być sformułowane w sposób jednoznaczny, by nie podlegać tej kontroli. Trudno natomiast uznać, że definicja świadczenia wykupu zawarta w § 2 pkt 24 w zw. z § 24 ust. 5 i 6 OWU w zw. z ust. 14 załącznika nr 1 do OWU, w szczególności w związku z zamieszczoną w tym załączniku, w ust. 14, tabelą oznaczoną punktem a, odwołującą się do definicji wskazanych w § 2 pkt 3, 4, 15, 16, 19, 20, oraz 32 i 33 OWU, jest zdefiniowana w sposób jednoznaczny i nieskomplikowany.

Zdaniem Sądu określony w tabeli – w załączniku nr 1 OWU - procent części bazowej rachunku wypłacany ubezpieczającemu w związku z całkowitą lub częściową wypłatą świadczenia w zw. z § 11 ust. 1-2 i w zw. z § 24 ust. 5-6 OWU kształtuje obowiązki powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Podkreślić trzeba, że interes konsumenta należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale też każdy inny nawet niewymierny interes. Natomiast ocena zachowań w świetle dobrych obyczajów następuje najczęściej poprzez odwołanie się do takich wartości jak: szacunek wobec partnera, uczciwość, szczerowość, zaufanie, lojalność, rzetelność i fachowość. Zatem postanowienia umów, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta, nie pozwalając na realizację tych wartości, uznawane są za sprzeczne z dobrymi obyczajami. Tak również kwalifikowane są wszelkie postanowienia, które zmierzają do naruszenia równorzędności stron stosunku, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami umowy. Brak równowagi kontraktowej jest bowiem jednym z podstawowych przejawów naruszenia dobrych obyczajów.

W świetle powyższego Sąd uznał przedmiotowe postanowienia OWU za niezgodne z dobrymi obyczajami, gdyż naruszały one zasadę lojalności przedsiębiorcy wobec konsumenta wymagającą konstruowania jasnych i przejrzystych postanowień umownych. Wskazane postanowienia umowne prowadzą również do zachwiania równowagi kontraktowej stron poprzez nierówne rozłożenie obowiązków. Wedle § 24 ust. 5-6 OWU i tabeli a z ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU (mającej zastosowanie do umowy stwierdzonej polisą nr (...)) pozwana była uprawniona do zatrzymania całości środków składających się na tzw. część bazową rachunku, gdy wypłata świadczenia wykupu w związku z rozwiązaniem umowy wobec wniosku o całkowitą wypłatę tego świadczenia miała nastąpić w 1. i 2. roku trwania umowy (świadczenie wykupu wypłacane ubezpieczającemu miało wtedy wynosić 0% części bazowej rachunku). Gdyby wypłata miała nastąpić w 9. roku trwania umowy, to na mocy tego postanowienia pozwana była uprawniona do zatrzymania aż 51,11% środków składających się na tzw. część bazową rachunku (świadczenie wykupu wypłacane ubezpieczającemu miało wtedy wynosić 48,89% części bazowej rachunku). W przypadku powoda świadczenie wykupu wyniosło 4.357,16 zł (48,89% części bazowej rachunku), a pozwana zatrzymała ponad 50% środków znajdujących się na rachunku polisy (dokładnie 51,11%), składających się na tzw. część bazową rachunku (kwotę 4.555 zł), mimo że powód wpłacił do rozwiązania umowy tytułem składek sumę kwotę 13.261,52 zł, polisę utrzymywał przez prawie dziewięć lat (do rozwiązania umowy doszło w dziewiątym roku trwania umowy), w tym czasie pobierano od niego opłaty związane z utrzymywaniem polisy, zaś na chwilę rozwiązania umowy wartość polisy wynosiła 8.912,16 zł (w czasie obowiązywania polisy nie dokonywano częściowych wypłat).

W wypadku rozwiązania łączącej strony umowy w dziewiątym roku jej trwania pozwana na mocy kwestionowanych postanowień OWU (§ 2 pkt 24 w zw. z § 24 ust. 5 i 6 OWU w połączeniu z ust. 14 załącznika nr 1 do OWU – tabelą a) była uprawniona do zatrzymania ponad 50% środków zgromadzonych na rachunku stanowiących wartość części bazowej rachunku. Wskazać należy, że takie ukształtowanie wysokości świadczenia wykupu, a tym samym prawa do zatrzymania takiej części wartości części bazowej rachunku w dziewiątym roku trwania umowy przez pozwaną leży wyłącznie w interesie strony pozwanej i nie przewiduje tożsamej „sankcji” w sytuacji rozwiązania umowy przez stronę pozwaną, tym samym brak jest równości w kształtowaniu uprawnień i obowiązków wynikających z umowy dla obu jej stron. Takie brzmienie wskazanych postanowień nie uwzględnia i nie zabezpiecza interesu powoda, jako słabszej strony umowy, co nie znajduje żadnego uzasadnienia i prowadzi do ukształtowania stosunku zobowiązaniowego w sposób nierównorzędny i rażąco niekorzystny.

Zaznaczyć trzeba, że pozwana nie przedstawiła w umowie (w tym w OWU) jasnych, jednoznacznych informacji na temat mechanizmu wyliczenia świadczenia wykupu, co powodowało, że zawierający umowę konsument nie miał możliwości realnie ocenić, czy zawarcie umowy jest dla niego rzeczywiście korzystne, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, które mogą wystąpić w przyszłości, a które mogą go skłonić do ewentualnego wcześniejszego rozwiązania umowy. Powód wskazał w swych zeznaniach, że w chwili zawierania umowy (mimo zapoznania się z dokumentami dotyczącymi umowy i mimo zapewnień osoby, przy której podpisywał wniosek o zawarcie umowy) nie miał świadomości, że na mocy OWU pozwana była uprawniona do zatrzymania aż takiej części środków zgromadzonych na polisie w razie rozwiązania umowy przed terminem.

Nie sposób podzielić poglądu pozwanej, że wypłata świadczenia wykupu w przewidzianej w załączniku do OWU wysokości usprawiedliwiona jest znacznymi kosztami zawarcia umowy ponoszonymi przez towarzystwo ubezpieczeniowe. Należy wskazać na brzmienie § 25 OWU, z którego wynika, że pozwana pobiera w trakcie trwania umowy opłaty o różnym charakterze, które mają za zadanie rekompensować koszty dystrybucji danej umowy. Pozwana pobiera bowiem opłatę wstępną, za udzielenie tymczasowej ochrony ubezpieczeniowej, za ryzyko, administracyjną, za zarządzanie aktywami rachunku jednostek funduszy, za zarządzanie aktywami portfeli modelowych, operacyjną, za konwersję oraz inne opłaty z tytułu dodatkowych usług oferowanych przez ubezpieczyciela związanych z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi, określone w szczegółowych regulaminach. W zapisach OWU brak jest jednoznacznego wskazania, że wyodrębnienie wśród świadczeń pozwanej świadczenia wykupu ma służyć pokryciu właśnie kosztów ponoszonych przez ubezpieczyciela w związku z zawarciem umowy, w tym kosztów prowizji pośrednika. Analiza zapisów OWU prowadzi do wniosku, że zarówno mechanizm ustalania wysokości opłat, jak i sposób wypłacania prowizji agentowi, zależy wyłącznie od pozwanej, a konsument nie ma żadnego wpływu na te kwestie, mimo że mają one decydujący wpływ na jego interesy majątkowe w razie rozwiązania umowy przed terminem.

Pozwana oświadczyła, że poniosła wysokie koszty, w tym koszty prowizji agenta ubezpieczeniowego. Są to jednak koszty, jakie pozwana poniosła w związku z tym, że powód dał się przekonać do oferowanego produktu. Koszty te więc nie są w istocie kosztami wykonania umowy i świadczonej usługi, lecz kosztami poniesionym przez pozwaną, by przekonać powoda do zawarcia umowy. Tak więc nie jest to koszt związany ani z ryzykiem ubezpieczeniowym, ani z zarządzaniem jednostkami uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych, co stanowi świadczenie pozwanej, lecz koszt prowadzący do zawarcia umowy. W ocenie Sądu tak wysoki koszt może świadczyć albo o tym, że pozwana w ogóle nie racjonalizuje swoich wydatków związanych z zawarciem umowy, oferując wysokie wynagrodzenia agentom, uznając iż ostatecznie koszt ten obciążą ubezpieczonego bądź też wysokość wynagrodzenia agentów jest jednak ściśle powiązana z rzeczywistym czasem trwania umowy i agent w wypadku wcześniejszego jej rozwiązania obowiązany jest zwrócić ubezpieczycielowi część wypłaconego wynagrodzenia. W obu sytuacjach, w ocenie Sądu, nie ma podstawy, by takimi kosztami był obciążony powód.

Przewidziany w art. 18 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. z 2015 r., poz. 1206 ze zm. – ustawa ta obowiązywała przed 1 stycznia 2016 r.) obowiązek prowadzenia działalności w sposób rentowny odnosi się wyłącznie do zasad ustalania wysokości składki ubezpieczeniowej, a okoliczność ta nie była pomiędzy stronami sporna. Powód nie kwestionował wysokości ustalonej przez pozwaną składki, kwestionował jedynie zasadność wypłacenia niepełnej części zgromadzonych na polisie środków.

Nietrafne jest powoływanie przez pozwaną się na rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2009 roku w sprawie szczególnych zasad rachunkowości zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji (Dz.U. Nr 226, poz. 1925). Przepisy te mają charakter wykonawczy w stosunku do ustawy o rachunkowości i dotyczą wyłącznie zasad księgowania kosztów działalności zakładu ubezpieczeń. Oczywiście, z przepisów tych wynika, że w momencie rozwiązania umowy ubezpieczenia następuje rozliczenie kosztów akwizycji, tym niemniej dotyczy to sfery księgowo-rachunkowej, a nie obrotu cywilnoprawnego.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że takie ukształtowanie praw i obowiązków ubezpieczonego powoda, jak w sprawie niniejszej, narusza też w sposób oczywisty art. 830 § 1 k.c., zgodnie z którym przy ubezpieczeniu

osobowym ubezpieczający może wypowiedzieć umowę w każdym czasie z zachowaniem terminu określonego w umowie lub ogólnych warunkach ubezpieczenia, a w razie jego braku - ze skutkiem natychmiastowym. Zatrzymanie, jak w sprawie niniejszej, ponad 50% zgromadzonych przez powoda środków składających się na tzw. część bazową rachunku (uwzględniając fakt rozwiązania umowy w dziewiątym roku jej trwania, wysokość składki rocznej, czas trwania umowy, pobierane przez pozwaną opłaty w trakcie obowiązywania umowy), stanowi istotną barierę w swobodzie wypowiedzenia umowy ubezpieczenia, czyniąc je tylko pozorną (mieć przy tym trzeba na względzie, że w wypadku rozwiązania umowy w wyniku wniosku o całkowitą wypłatę świadczenia wykupu w dwóch pierwszych latach obowiązywania umowy pozwana była uprawniona na mocy kwestionowanych postanowień do zatrzymania całości środków składających się na tzw. część bazową rachunku).

Sąd, dokonując kontroli incydentalnej, uwzględniając wszelkie okoliczności niniejszej sprawy, nie miał wątpliwości, że zakwestionowane postanowienia umowne, które uprawniały ubezpieczyciela w związku z rozwiązaniem umowy przed terminem do zatrzymania 51,11% wartości części bazowej rachunku (w dziewiątym roku trwania umowy, a w przypadku rozwiązania umowy w dwóch pierwszych latach – do zatrzymania 100% tej wartości, czyli całości środków zgromadzonych na polisie), stanowią klauzule abuzywne.

Dodatkowo, odnosząc się do zarzutu pozwanej, że powód był świadomym konsumentem, gdyż został poinformowany o warunkach, na jakich umowa jest zawierana i będzie realizowana, mógł odstąpić od umowy itd., wskazać należy, że zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem i poglądami doktryny brak jest jurydycznych przesłanek do relatywizowania stosowania art. 385¹ k.c. w zależności od stopnia świadomości konsumenta, umiejętności oceny skutków zawartych we wzorcach postanowień, a nawet korzystania przez niego z profesjonalnej pomocy przy wyborze umowy ubezpieczenia. Art. 385¹ k.c. na takie różnicowanie konsumentów nie pozwala, czemu dał wyraz Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie I ACa 1209/13 (niepubl.), stwierdzając „To, że część członków grupy korzysta z pomocy profesjonalnych, przeszkolonych pośredników finansowych nie może wpłynąć na wykładnię art. 385¹ i n. k.c. Wskazane przepisy nie różnicują sytuacji konsumentów korzystających z profesjonalnej pomocy od sytuacji innych konsumentów. Także w procesie sądowego stosowania prawa nie ma podstaw do różnicowania tych osób. Mogłoby to stanowić punkt wyjścia do nadużyć, w ramach których korzystanie z pomocy jakiegokolwiek profesjonalisty pozbawiałoby konsumentów ochrony przewidzianej przez przepisy prawa.”. Nie sposób też uznać (w szczególności w świetle zeznań powoda oraz okoliczności sprawy), aby powód przy zawieraniu umowy wykazał się nienależytą starannością, brakiem rozważności, krytycyzmu itp.

Należy podkreślić, że powód nie dochodzi w niniejszej sprawie zwrotu wszystkich wpłaconych składek (mimo że do rozwiązania umowy wpłacił łącznie 13.261,52 zł na poczet tej umowy, na dzień jej rozwiązania wartość polisy wynosiła 8.912,16 zł; w czasie obowiązywania polisy nie dokonywano częściowych wypłat), tylko żąda zwrotu kwoty 4.555 zł zatrzymanej przez pozwaną na podstawie zapisów OWU uznanych w trybie kontroli incydentalnej za abuzywne. Ubezpieczyciel po wypłacie powodowi świadczenia wykupu w wysokości 4.357,16 zł zatrzymał kwotę 4.555 zł. Na gruncie przedmiotowej sprawy przyjąć należy, że pozwana na podstawie zapisów OWU uznanych w trybie kontroli incydentalnej za abuzywne nienależnie zatrzymała część zgromadzonych na polisie środków, tj. kwotę 4.555 zł i do zwrotu tej kwoty na rzecz powoda była obowiązana w oparciu o treść art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. Z tych przyczyn Sąd orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku.

Strona powodowa domagała się od pozwanej odsetek ustawowych w związku z opóźnieniem w spełnieniu świadczenia. Tym samym powód żądał odsetek ustawowych za opóźnienie. Przy ocenie zasadności zgłoszonego żądania zapłaty odsetek należy wskazać, że zobowiązanie do zwrotu nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy. Zatem termin spełnienia takiego świadczenia musi być wyznaczony zgodnie z art. 455 k.c., a więc niezwłocznie po wezwaniu skierowanym przez wierzyciela (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2003 roku, sygn. I CKN 316/01, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 117 i z dnia 3 lutego 2006 roku, sygn. I CSK 17/05). Powód wezwał pozwaną do zapłaty należności objętej niniejszym pozwem w piśmie z 8 kwietnia 2016 r., zakreślając termin 7 dni na zapłatę. Przedmiotowe pismo pozwana otrzymała w dniu 13 kwietnia 2016 r. Termin do zapłaty kwoty objętej wezwaniem upłynął z dniem 20 kwietnia 2016 r. W takiej sytuacji uznać należało, że od dnia 21 kwietnia 2016 r. pozwana pozostaje w opóźnieniu

w spełnieniu przedmiotowego świadczenia na rzecz powoda. W oparciu o art. 455 k.c. i art. 481 § 1 i 2 k.c. Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powoda odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 4.555 zł od dnia 21 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty. Z uwagi na powyższe żądanie zapłaty odsetek ustawowych za okres wcześniejszy niż od 21 kwietnia 2016 r. podlegało oddaleniu. W tym tylko zakresie Sąd oddalił powództwo, orzekając jak w punkcie drugim wyroku.

W okolicznościach niniejszej sprawy samo wykonywanie przez powoda prawa do żądania zapłaty objętej pozwem kwoty nie daje podstaw do stwierdzenia, że wykonywanie tego prawa jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego lub społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa, zwłaszcza w okolicznościach, w których ustalono, że postanowienia łączącej strony umowy, a umożliwiające pozwanej zatrzymanie takiej części wpłaconych przez powoda środków, jak w niniejszej sprawie - są abuzywne, a zatem niewiążące strony. W ocenie Sądu powód nie nadużył swych uprawnień wynikających z posiadania statusu konsumenta (powód zawierał umowę jako konsument), w szczególności nadużycie tego prawa nie może przejawiać się w wytoczeniu niniejszego powództwa, jak również w samym kwestionowaniu zapisów OWU.

Pozwana nie wykazała, że w zakresie kosztów poniesionych w związku z polisą powoda nie jest wzbogacona względem powoda.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c., nakładając na pozwaną obowiązek zwrotu wszystkich kosztów procesu, biorąc pod uwagę, że powód uległ tylko co do nieznacznej części swego żądania. Mając na względzie ostateczny wynik sprawy (a także charakter niniejszej sprawy, charakter zgłoszonego roszczenia), Sąd uznał, że na tle szczególnych okoliczności tej sprawy zasadnym będzie obciążenie pozwanej wszystkimi kosztami procesu poniesionymi przez powoda, stąd zasądzono od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.695 zł, na którą złożyły się: a) opłata od pozwu w wysokości 228 zł, b) opłata skarbową od złożenia pełnomocnictwa w wysokości 17 zł, c) wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika powoda - radcy prawnego w stawce minimalnej w wysokości 1.200 zł, ustalone zgodnie z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804), w brzmieniu obowiązującym na dzień wniesienia pozwu, d) koszty nakazanego przez Sąd osobistego stawiennictwa powoda w wysokości 250 zł (na rozprawie w dniu 3 kwietnia 2017 r. powód wniósł o zwrot kosztów związanych ze stawieniem się w tut. Sądzie celem złożenia zeznań; powód wskazał, że faktycznie na podróż do tut. Sądu w obie strony potrzebował 250 zł; Sąd przyjął więc, że na podróż do tut. Sądu w dniu 3 kwietnia 2017 r. powód wydał faktycznie 250 zł i taką też kwotę Sąd uwzględnił przy zasądzaniu od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu; przyznanie tych kosztów jest uzasadnione w świetle art. 98 § 3 k.p.c.; wysokość tych kosztów na poziomie 250 zł jest zasadna, mając na względzie odległość miejsca zamieszkania powoda od siedziby sądu czy rodzaj środka transportu, a także twierdzenia powoda). W świetle treści art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz treści rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych nie było podstaw do uwzględnienia w kosztach procesu obejmujących wynagrodzenie pełnomocnika powoda podatku od towarów i usług.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku z uzasadnieniem proszę doręczyć pełnomocnikom stron (pełnomocnikowi pozwanej na nowy adres jak na k. 131).